

RECENZIIJA

Vilnius

Recenzavimui pateiktas leidyklos „Baltos lankos“ tematiškai integruotas vadovėlis „Vaivorykštė“ skirtas antros klasės mokiniams. Vadovėlio autoriai: pasaulio pažinimo srities – R. Makarskaitė-Petkevičienė ir S. Žukas.; lietuvių (gimtosios) kalbos – V. Schoroškienė; matematikos – A. Kiseliovas ir D. Kiseliova; pirmosios užsienio (anglų) kalbos – V. Bačkiūtė; dailės ir technologijų – M. Jelinskaitė ir L. Zdanavičienė; muzikos – R. Dikčienė ir D. Pilibavičienė; šokio – B. Banevičiūtė; dorinio ugdymo (etikos) – S. Žukas. Kai kurie iš šių autorių yra rašę ir vadovėlių pirmos klasės mokiniams.

Vadovėlių sudaro devynios dalys (knygos): *I. Rugsėjis. Naujiena* (189 puslapiai); *II. Spalis. Mano kūnas* (141 puslapis); *III. Lapkritis. Diena – Naktis* (141 puslapis); *IV. Gruodis. Ledo karalystė* (137 puslapiai); *V. Sausis. Gyva ir negyva* (137 puslapiai); *VI. Vasaris. Mano valstybė* (137 puslapiai); *VII. Kovas. Mes ir mūsų kaimynai* (137 puslapiai); *VIII. Balandis. Augimas* (134 puslapiai); *XI. Gegužė. Mus supantys ženklai* (130 puslapių). Recenzavimui vadovėlis pateiktas kartu su autorių parašyta „Tematiškai integruoto vadovėlio „Vaivorykštė“ 2 klasei koncepcija“, kurioje nurodoma, jog vadovėlis „Vaivorykštė“ sudarytas remiantis *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiomis programomis* (2008). Kiekvienoje vadovėlio dalyje (knygoje) pateikiami, anot autorių, aštuoni mokomieji dalykai. Turėtume atkreipti dėmesį į tai, kad pirmiau minėtose pradinio ugdymo turinį reglamentuojančiose programose kaip du atskiri yra išskirti dailės ir technologijų dalykai. Todėl kiekvienoje knygoje pateikiama 9 mokomųjų dalykų medžiaga, nors autoriai ir sujungia kartu dailės ir technologijų dalykus. Siūlytume ir vadovėlio visų dalių (knygų) viršeliuose, visur, kur yra nurodyta dailė (ant žalios spalvos juostelės), nurodyti ir technologijų dalyko pavadinimą.

Autorių kolektyvas vadovėlių konstruoja tematinio integralumo principu. Siekdami turtinti vaiko pasaulį ir ieškodami tinkamo būdo integracijai tarp ugdymo sričių, autoriai pagrindine ašimi pasirinko pasaulio pažinimą, kurio teminiu, probleminiu pagrindu formuluoja bendrąsias temas kiekvienam mokslo metų mėnesiui. Tačiau šį sumanymą ne visur puikiai pavyksta realizuoti, pavyzdžiui: II knygos 19, 31, 41, 43, 45, 47, 51, 59, 71, 75, 77, 87, 89 p.; VI knygos 41, 47, 51, 55, 57, 61, 65, 79, 93 p. integruojanti tema nurodyta daugiau formaliai, o pateikiama medžiaga nėra visiškai tinkama temine integracine prasme. Pavyzdžiui, skyrelyje, kuris pavadintas „Mano šeimos pavardė“ mokomasi rašyti pavardes, rašyti kvietimą, susipažįstama su laiško voko užrašymu, o

Kopija tikra

integruojanti savaitės tema pavadinta „Nauja gyvybė“ bei spalio mėnesio integruojanti tema – „Mano kūnas“. Tai iš tiesų nieko bendro neturintys dalykai.

Vadovėlio autoriai pateikia įvairius projektus, kurie įtvirtina mokomąją medžiagą kiekvieno mėnesio pabaigoje. Įvertindami šių dienų vaikų gyvenimišką patirtį, orientuojasi į vaikų polinkius, interesus, stengiasi atsižvelgti į amžiaus tarpsnio ir individualius skirtumus. Tačiau tenka pastebėti, kad daugiau reikėtų atsižvelgti į šio amžiaus mokinio poreikius, kurie kuriant ugdymo turinį yra itin svarbus kriterijus. Pavyzdžiui, skaitant lapkričio mėnesio vadovėlį, į akis krenta 33 p. (lietuvių kalba) pateiktų lapkričio mėnesį minimų dienų sąrašas, kuriame išvardintos Medžiotojų, Sveikos mitybos, Tolerancijos, Pasaulinė sveikinimosi, Pasaulinė televizijos, Žvejų ir Draugo dienos. Kyla klausimas, kodėl čia ir visoje šio mėnesio knygoje nėra minima Visų šventųjų diena. Spalio mėnuo užbaigiamas Gimimo dienos švente, o lapkričio mėnesio knygoje nepavyko aptikti jokie akcento apie lapkričio 1 dieną, kuri svarbi daugeliui Lietuvoje gyvenančių žmonių. Manytume, jog tokią dieną derėtų pažymėti kiekvienais metais. Iš šio vadovėlio mokymdamiesi antrosios klasės mokiniai tomis dienomis susidurs tik su medžiaga apie Heloween'o šventę anglų kalbos mokymui(si) skirtuose puslapiuose. Tai trūkumas, kuris nepadedą puoselėti tautinių vertybių.

Yra tekstų ar tekstų elementų, kuriuos pateikiant reikėtų tam tikrų paaiškinimų. Pavyzdžiui, VI knygos (pasaulio pažinimas) 13 p. pateiktas faktas apie tai, kad „Piliečiai, priklausantys tautinėms mažumoms, turi teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą, papročius“. Šio amžiaus mokiniams reikėtų šį faktą pateikti taip, kad jiems nekiltų jokių abejonių, jog teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą, papročius turi visi Lietuvos piliečiai.

Paminėti pastebėjimai nėra tokie, dėl kurių vadovėlio reikėtų atsisakyti. Iš esmės galima teigti, kad vadovėlio autoriai stengėsi tinkamai ir tikslingai atrinkti mokymosi medžiagą. Atsižvelgiant į turinio apimtį, atrinktas dalykų turinys, medžiaga sudaro galimybes ugdyti mokinių pasiekimus, apibrėžtus dalykų ugdomosios veiklos srityse pagal *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrąsias programas* (2008).

Vadovėlyje kurta sistema mokiniui mokytis pačiam. Tokias galimybes suteikia ir vadovėlio sutartiniai ženklai, kurie padeda mokiniui orientuotis vadovėlyje, suvokti jo medžiagos naudojimo paskirtį ir pan., vadovėlis yra suskirstytas į atverstinius. Yra antraštės, svarbi medžiaga išskirta, paaiškinti kai kurie žodžiai. Tačiau tenka pastebėti, jog pasitaiko netikslumų, pavyzdžiui, I knygos 33 p. žodyne pateiktas žodis yra paaiškintas netinkamai (lipdė – lipnus lapelis). Pritrūksta didesnio aiškumo ir sistemos mokytis pačiam vieningumo, nes tik dalis žodžių, kurie paaiškinti puslapyje, pateikiami ir žodyne, tačiau kita dalis kažkodėl žodyne nėra pateikiami, pavyzdžiui: I knygos 152 p., VI knygos 35, 99, 101, 103, 105, 107 p.

Siūlytume atkreipti dėmesį į tai, kad vadovėlių tekstai tinkami antros klasės mokiniui, tačiau turėtų būti visur išskirtos pastraipos, pirmoji teksto eilutė atitraukta nuo krašto. To nėra, pavyzdžiui, I knygos 136, 142 p.

Dar reikia pastebėti, jog antros klasės mokiniams ypač svarbu, kad vadovėlyje užduotys būtų suformuluotos aiškiai ir suprantamai. Todėl reikėtų tikslinti uždavinių ir užduočių formuluotes, pavyzdžiui, II knygos, 63 p. nr. 4; 67 p. nr. 4 ir 5 (matematika); V knygos 51 p. nr. 4, paskutinis sakiny (lietuvių kalba). Vadovėlio autorių pateikiamos užduotys dažniausiai skatina naują mokomąją medžiagą sieti su anksčiau įgytomis mokinių žiniomis ir gebėjimais. Siūloma medžiaga sudaro galimybes mokyti mokinius pamokoje kritiškai mąstyti, spręsti problemas, diskutuoti, kūrybiškai dirbti. Be to, vadovėlyje sudaromos galimybės individualizuoti ugdymą, vadovėlio medžiagą sudėtingumu ir apimtimi stengiasi pritaikyti įvairių mokymo(si) stilių ir tam tikro amžiaus šiuolaikiniams mokiniams. Yra užduočių, kurios skatins pateikti savo vertinimus ir požiūrį, dalis jų sudarys galimybes gauti grįžtamąjį ryšį ir įsivertinti.

Tačiau pastebėta ir taisytinų dalykų, pavyzdžiui, II knygos 29 p. nr. 2 „Vartokite tikslius daiktų ir žmonių pavadinimus“ nelabai aišku, kas tie žmonių pavadinimai, nes kai kurie tekstų pavadinimai neatitinka jų turinio, pavyzdžiui, I knygos, 18 p. „Kas kuria laikraštį“ (laiškanešys laikraščio nekuria, todėl reikėtų tikslesnio pavadinimo); IV knygos 128–129 p. „Ar mokame gyventi kaip pirmakščiai žmonės“ nelogiška taip pavadinti ėjimą į žygį, reikėtų kitokio, tikslesnio pavadinimo, nes šio amžiaus mokiniui gali susidaryti klaidingi vaizdiniai apie pirmakščių žmonių gyvenimą.

Reikėtų atsisakyti stereotipų, kurių vadovėlių autoriams nepavyko išvengti, pavyzdžiui, IV knygos 15 p. tekste aiškinant veikėjo poziciją: „O Pauliui nepatiko, kad mergaitės verksnės“ („Širdyje negera...“); II knygos 11 p. : „Kaip manote, kokie darbai mokykloje yra vyriški, o kokie moteriški?“

Nežiūrint į išsakytas mintis, vadovėlio autorių pastangos didžiulės, pateikta vadovėlio metodinė sąranga tinkama mokiniams mokytis, patirti pažinimo džiaugsmą, ugdytis pastabumą ir kritinio mąstymo gebėjimus bei išgyventi mokymosi sėkmę.

Be paminėtų pastebėjimų, iš esmės vadovėlio tekstinė ir vaizdinė medžiaga kiekiu, sudėtingumu, proporcijomis ir struktūra pritaikyta šio amžiaus tarpsnio įvairių mokymo(si) stilių mokiniams, turėtų kelti jų smalsumą, skatinti norą pažinti ir mokytis. Vadovėlio tekstų kalba gana aiški ir logiška.

Vadovėlio medžiaga iš esmės yra tinkama vertybinėms nuostatomis ugdyti(s), atitinka pagrindines demokratinės visuomenės ir Lietuvos valstybės vertybes, nešališka lyties, amžiaus grupių, neįgalumo, gebėjimų, socialinės padėties, rasės, etninės priklausomybės, religijos ir

įsitikinimų atžvilgiu, skatina ugdytis pilietines ir tautines vertybes, skatina saugoti gyvybę, gamtą ir laikytis sveikos gyvensenos principų.

Išvada:

Vadovėlis atitinka pagrindinius vadovėlio turiniui keliamus reikalavimus nurodytus *Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių turinio vertinimo tvarkos aprašo* 6 punkte.

Dr. Danguolė Kalesnikienė

D. Kalesnikienė Parašas

Kerija Hlaga
Administracijos sekretorė

Jovita Kalesnikienė
2017.04.17